

נושא: "יחסי אישות בכפייה בין בני זוג"

הקדמה

בחרתי בנושא של יחסי אישות בכפייה בין בני זוג וזאת משום שלפני כשנה נחשפתי לכתבה שעסקה באונס של אישה על ידי בעלה. בכתבה סופר על אלימות ואונס שבוצע באישה אך למרות שמדובר במקרה חמור הכתבה

מוקמה בסוף העיתון לעומת זאת נראה כי אם היה מדובר במקרה של אונס לא בין בני זוג הכתבה הייתה מפורסמת בדף הראשי. נראה לי כי החברה הישראלית מקבלת את מקרי האונס על יד בני זוג בצורה הנראית כמקלה לעומת מקרי אונס המבוצעים על ידי אנשים שאינם בני זוג. לכן החלטתי לחקור ולהתעמק בנושא זה ולהציג כיצד המשפט העברי והישראלי בחן נושא זה ומהי הפסיקה במשפט העברי והישראלי המתייחסת למקרים אלה.

ראשי פרקים

מבוא.....עמ' 4

חובת הגבר כלפי אשתו על פי המשפט העברי ..... עמ' 5-6

כפיית האישה ליחסי אישות עם בעלה ..... עמ' 7-8

חובת הגבר כלפי אשתו- המשפט הישראלי ..... עמ' 9-11

סיכום ..... עמ' 12

ביבליוגרפיה ..... עמ' 13

בעבודה זאת אבחנו את החקיקה במדינת ישראל בנושא כפיית יחסי אישות בין בני זוג וכיצד הדבר
בא לידי ביטוי במשפט העברי ובמשפט הישראלי .

חובת הגבר כלפי אישתו- על פי המשפט עברי

בפרק זה אציג טקסטים שממליצים ומחייבים את הבעל לכבד את אשתו. חובת הבעל לכבד את אשתו על מנת למנוע עימותים ומצבים של אלימות. בתלמוד הבבלי נציג שני טקסטים שמחייבים משפטית את הבעל לכבד את אשתו, והם לא בגדר המלצה.

תלמוד בבלי, מסכת סנהדרין, דף ע"ו, עמוד ב
"האוהב את אשתו כגופו, והמכבדה יותר מגופו, והמדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה, והמשיאן סמוך לפירקן- עליו הכתוב אומר (איוב ה, כד): "וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא".

אנו רואים שהכותב דורש מהבעל שני דברים ביחס לאשתו:

1. לאהוב את אשתו כגופו.

2. לכבד אותה יותר מגופו.

היחס של הבעל כלפי האישה מתואר כאן ביחס לגופו, מתוך הנחה שאדם אוהב את גופו ומכבד את גופו, לכן אם ייתן לאשתו את אותו יחס ואף יותר מזה שהוא נותן לעצמו, יהיה בכך אהבה וכבוד כלפיה. יש כאן דרישה שהבעל יכבד את אשתו יותר מאשר יאהב אותה, שוב מתוך הנחה שיחס של כבוד, הוא יחס בסיסי בין בני אדם כדי למנוע עימותים ואלימות.

מסקנת הקטע: "וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא" (איוב ה, כד). אם הבעל יכבד את האישה יהיה שלום בביתו.

רש"י מתייחס לכבוד שצריך לתת הבעל באופן חומרי, באמצעות מתן תכשיטים. בתלמוד בבלי, מסכת כתובות, דף ס"א, עמוד א', מנוסח החוק המשפטי בו אישה עולה עמו ואינה יורדת עמו.

תלמוד בבלי, מסכת כתובות, דף ס"א, עמוד א
עולה עמו ואינה יורדת עמו. אמר רב הונא: מאי קראה? (בראשית כ, ג) "והיא בעולת בעל", בעלייתו של בעל ולא בירידתו של בעל.
ר' אלעזר אמר מהכא (בראשית ג, כ): "כי היא הייתה אם כל חיי" לחיים ניתנה ולא לצער ניתנה.

עולה עמו ואינה יורדת עמו- האישה עולה ברמת החיים שלה עם עליית בעלה בנכסיו, ואינה יורדת עמו כאשר הוא יורד מנכסיו.

רב הונא שואל "איפה במקרא יש אסמכתא?" , ועונה: מבראשית כ', 4 "והיא בעולת בעל".
החזרה על השורש ב.ע.ל מעידה על כך שיש שני היבטים ביחס לבעל:

1. היא עולה עמו.

2. היא לא יורדת עמו.

העובדה שהאישה עולה עמו ולא יורדת עמו מעידה על הרצון לשמור על כבודה של האישה, שלא תגיע למצב של דלות ועוני.

(בעולת בעל- הכוונה לשרה אשת אברהם).

רבי אלעזר אמר על בראשית ג, כ (על חווה), "כי היא הייתה אם כל חי, לחיים ניתנה ולא לצער". מדבריו ניתן להבין, כי כבוד האישה טמון ביחס של הבעל כלפיה.

היא נותנת חיים ולכן אסור לצער אותה, ובכך שהבעל ימנע לצער אותה, הוא ישמור על כבודה. הרמב"ם במשנה תורה הלכות אישות, פרק טו', הלכה יט, משתמש בשני הטקסטים התלמודים שציינו ומוסיף להם:

רמב"ם, הלכות אישות, פרק טו, הלכה יט

"וכן צוו חכמים שיהיה אדם מכבד את אשתו יתר מגופו ואוהבה כגופו, ואם יש לו ממון מרבה בטובתה כפי הממון ולא יטיל עליה אימה יתירה, ויהי דיבורו עמה בנחת, ולא יהיה עצוב ולא רוגז."

חלקו הראשון של הקטע, הוא חזרה על דברי התלמוד

"וכן צוו חכמים שיהיה אדם מכבד את אשתו יתר מגופו ואוהבה כגופו, ואם יש לו ממון מרבה בטובתה כפי הממון"

הרמב"ם מוסיף לכך שהבעל לא ייצור אווירה של פחד בבית "ולא יטיל עליה אימה יתירה", את הפחד ניתן ליצור בכמה דרכים כגון: טון הדיבור, תוכן דברים עצוב, רגזני, ולכן הוא דורש "ויהי דיבורו עמה בנחת, ולא יהיה עצוב ולא רוגז".

כפיית האישה ליחסי אישות עם בעלה

תוצאה ברורה נוספת הנובעת מן הקביעה שהאישה אינה קניינו של הבעל היא שאסור לו לכפות עליה יחסי אישות בניגוד לרצונה.

כפייה זו מוגדרת בדברי חז"ל **כאנוס** לכול דבר, ואין הבדל כלל בין הבעל לאדם אחר. אכן, הנישואים הם הסכם הכולל בתוכו מרכיב מרכזי, גם יחסי אישות תקינים וסדירים. וכבר אמרה תורה במפורש: "שארה כסותה ועונתה לא יגרע" (שמות כא, י), ופירשו חז"ל שהכוונה לשלושה חיובים בסיסיים שהבעל חייב לספק לאשתו: מזון, ביגוד ויחסי אישות סדירים (מכילתא דרבי ישמעאל, משפטים, מסכת נזיקין, פרשה ג).

גוף האישה אינו רכוש הבעל, ואין לו זכות לעשות בגופה דבר שלא ברצונה. הנישואים הם גם מעין חוזה בין בני הזוג (הכתובה), והוא יוצר מסגרת לקיום יחסי אישות.¹ הנצי"ב מוולוז'ין מבהיר את מצוות "עונה" שהטילה התורה על הבעל, ואומר: "הסברה נותנת שעל זה נשתעבד[כלומר, זהו הסכם מחייב המצוי ביסוד הנישואין], והכל יודעין למה כלה נכנסת לחופה. וגם כי נאסרה ע"י בעלה להשיג הנאה זו ממקום אחר הוא גוזל מימנה הנאה... ולכן נחשבת כשבויה אצלו, מונע ממנה תענוגיה, ועל כן מתחייב לה לדרך ארץ [=ליחסי אישות]" (מסכת נזיקין, פרשה ג).

המונח קניין בחיי הנישואין מתייחס גם הוא לחיי האישות, ומבהיר שמדובר בדבר הבא לו לאדם בזכות ולא בחסד (ויקרא כב, יא, אות ג).

לאיש יש זכות שבדין לקיים יחסי אישות עם אשתו. וזאת אנו למדים מהתלמוד (נדריס פא ע"ב) שאישה הנודרת לאסור על בעלה את יחסי האישות עמה, אינה צריכה הפרה לנדרה, משום שאינו קביל מלכתחילה, מכיוון שאין אדם יכול לאסור על זולתו בנדר דברים שאינם של הנודר (נדריס טו ע"ב).

עם זאת, אף על פי שבנישואים יש הסכם בין בני הזוג לספק זה את זה בחיי אישות, הרי שלאור העובדה שהאישה אינה קניינו של בן זוגה לשום דבר ועניין, ברור שמדובר בהסכם הדדי שאינו ניתן לאכיפה בכוח. אין שום היתר לבעל לאנוס את אשתו או לכפות עליה את הזכות לחיי אישות, גם משום העובדה שדבר זה לא נכלל מעולם בהסכם הנישואים, וגם משום רמיסת כבודה העצמי, שזה הבסיס ליחסייהם (כגון בנדריס כ ע"א- ע"ב).

וכך מצינו בתלמוד במסכת עירובין: "אמר רבי בר חמא, אמר רב אסי: אסור לאדם שיכוף אשתו לדבר מצווה". בסוגיה זו נקבעה כהלכה מפורשת "שולחן ערוך": "לא יבעול אלא מרצונה. ואם אינה רוצה [הדבר היחיד שהוא יכול לעשות הוא...], יפייסנה עד שתתרצה" (התפייס עימה, ישלים איתה עד שתתרצה) (שולחן ערוך, אבן העזר, סימן כה, סעיף ב).

והדברים מפורשים גם במשנה תורה להרמב"ם, שפסק: "וכן אסרו חכמים שלא ישמש אדם מיטתו וליבו מחשב באישה אחרת, ולא יבעול מתוך שכרות, ולא מתוך מריבה ולא מתוך שנאה. **ולא יבוא עליה על כורחה והיא יראה ממנו**..." עוד פסק הרמב"ם: "ולא יאנוס אותה ויבעל בעל כורחה, אלא לדעתה, מתוך שיחה ושמחה". הכוונה שלבעל אסור לחשוק או לחשוב על אישה אחרת או אסור לבעל לאחריך את אשתו לשכב עימו, אלה לקיים חיי אישות מתוח שימחה ורצון.

מחקרים בנושא זה הם דבריו של הרב ²יעקב קניבסקי, שכתב ב"אגרת חתנים", שלא זו בלבד שאין לבעל היתר לאנוס את אשתו, חלילה, אלא שמוטל עליו לרצותה בגילויי אהבה ראויים, לפני

יחסי האישות ולאחריהם, כדי להביאה למצב שתחפוץ היא בקיום יחסי המין, והתאוה לו, ותגיע לסיפוק בקיומם. וזה לשונו :

”והוא מכח הדין ממש. כי על פי דין תורה, אסור לעשות הביאה באופן שהאישה אינה מפויסת. ומחויב לפייסה בקרוב, בחיבוק ונישוק, עד שתתאוה לחיבור, שכן אם לא כן, הרי היא כנתונה לפני ארי דורס ואוכל...”

ועוון פלילי הוא לעשוק מה שמגיע לאשתו, אפילו אם הוא מתכוון לשם מצוות חסידות ופרישות, שכן על גזלת אשתו אינו יכול לעשות חסידות...ומה שחוטף ובוועל מיד, ללא קירוב, ופורש תכף ומיד, ומתרחק ממנה, הנה הבעל חושב שחוטף מלאכים בזה, הוא באמת לא נגרע מתאוותו ויצרו כלום, ויצרו שלו מפויס בהחלט בהנאה שלמה, אבל אשתו לא נהנית כלל מהנהגה כזו.” מכאן, אנו מבינים, לפי גישת חז”ל, כי האישה אינה קניינו של הבעל, והבסיס לזוגיות טובה וחיי נישואין מאושרים הוא הוא כבוד הדדי ושוויון.

על כן, ברור שאין היתר לכל סוג של אלימות במשפחה, בין אלימות פיזית ובין אלימות מילולית, והדברים עולים לידי חובה משפטית של הבעל כלפי אשתו. כמו כן, ומכוח אותה נקודת השקפה, ברור על פי ההלכה שאין הבעל זכאי לאכוף בכוח על אשתו דבר וחצי דבר, גם לא את ההסכמים הבסיסיים של הנישואים, בדבר קיום יחסי אישות, ותנאי לכל דבר בחיי הנישואים הוא קיומו ברצון מלא ובהסכמה הדדית.

חובת הגבר כלפי אישתו- על פי המשפט הישראלי

בחקיקה כיום קיימים שני חוקים מרכזיים המטפלים בנושא אלימות במשפחה, כאשר הם כוללים בתוכם את אלימות הבעל כלפי האישה.

להלן החוקים :

חוק העונשין, התשל”ז 1977-

382.תקיפות בנסיבות מחמירות

א) העובר עבירה לפי סעיף 379 כלפי בן משפחתו, דינו- כפל העונש הקבוע לעבירה, לענין סעיף זה, "בן משפחתו"- לרבות מי שהיה בן משפחתו בעבר, והוא אחד מאלה:

1. בן זוגו, לרבות הידוע בציבור כבן זוגו.
2. קטין או חסר ישע, שעליו עובר העבירה אחראי, כהגדרת "אחראי על קטין או חסר ישע" בסעיף 368א.

ב) העובר עבירה לפי סעיף 380 כלפי בן זוגו, כמשמעותו בסעיף קטן (א), דינו- כפל העונש הקבוע לעבירה.

חוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א 1991-

3. בקשה למתן צו הגנה ולתנאים לנתינתו לבקשת בן משפחה, היועץ המשפטי לממשלה או נציגו..., ראשי בית המשפט לתת צו הגנה מפני אדם אם ראה כי נתקיים אחד מאלה:
  1. בסמוך לפני הגשת הבקשה נהג באלימות בבן משפחתו, ביצע בו עבירת מין או כלא אותה שלא כדין.
  2. התנהגותו נותנת בסיס, סביר להניח כי הוא מהווה סכנה גופנית ממשית לבן משפחתו או שהוא עלול לבצע בו עבירת מין.
  3. התעלל בבן משפחתו התעללות נפשית מתמשכת, או התנהג באופן שאינו מאפשר לבן משפחתו ניהול סביר ותקין של חייו.

לפי דין התלמוד, האישה היא זו שזקוקה לסיבה שבאמצעותה תוכל להוכיח את התנהגותו השלילית של בעלה ובכך לחייב את בעלה במתן גט, שהרי הוא המגרש ולא היא. ביחס לאלימות והתנהגות לא נאותה של הבעל, אין בהלכה התלמודית אין כל התייחסות לשאלה, אם התנהגות לא נאותה של הבעל כלפי האישה, כגון אם הוא מכה אותה, מעליבה, מקללה, מצערה וכיו, מהווה עילת גירושין.

למרות שישנה סטירה, העלו כמה פוסקים שאפשר לכופף את הבעל לגרש בנסיבות הללו וזאת על יסוד של קל וחומר ממקרים פחות חמורים שלגביהם מצאנו בתלמוד חיוב או כפייה לגט. קיימים ארבעה סוגים להטלת גט על הבעל:

1. כופים גט - מותר להטיל עליו איסורים שונים כגון- איסור יציאה מהארץ, שלילת רישיון נהיגה, מאסר ועוד.
2. חיוב גט.
3. מצווה לתת גט.
4. המלצה לגט.

במקרה של אלימות הבעל כלפי האישה, נוטים בתי הדין לחייב את הבעל בגט, ולא לכפות עליו כדי שלא יוצר מצב של גט מעושה.

לפנינו פסק דין בתיק מס' : 1-21-9918 בתאריך ט"ז בחשוון התשס"ג 11.11.2003 שעוסק

באלימות הבעל כלפי האישה ולהלן תמצית המקרה-

לאישה טענות קשות נגד הבעל על אלימות מילולית קשה, תוך כדי התפרצויות זעם והשפלות, והטחת האשמות שונות ומשונות.

עוד טוענת האישה נגד הבעל כי אינו נוהג באופן מקובל בתחום יחסי אישות, מתנהג בגסות, באלימות וחוסר התחשבות קיצונית באופן שנגרם נזק לאישה כמפורט בפרוטוקול בית הדין. טענות אלו התבררו כמוצדקות. מה גם שבחלק מטענותיה הודה הבעל, וע"כ תובעת האישה לחייב ולכפות הבעל לתת גט, וזאת מחמת הטענה שהוא מאוס עליה.

יצויין, שבמהלך הדיונים עשה בית הדין הרבני מאמצים לשכן שלום בית בין בני הזוג, ואף ביקש מהם שישבו יחדיו לנסות ולראות אם ניתן לאחות הקרעים. לדברי האישה, אף בפגישות אלו, צעק עליה בעלה והטיח בה האשמות קשות. זאת ועוד, רבנים ויועצים ניסו לפשר ביניהם, אך כולם העלו חרס בידם. יתרה מזאת, הבעל ביקש ניסיון נוסף לשלום בית באמצעות הרב ח"א ש', ובית הדין שכנע את האישה להסכים גם לכך. אך כמו קודמיו לא צלח בידיו. הסכסוך בבית הדין נמשך כמעט שנתיים, ובשנה האחרונה אף נעלם הבעל, מסתתר במקום מחבוא, ומסרב לבוא לבית הדין. ולא טרח לשלח נציג מטעמו.

פסק דין-

מאחר והבעל ציער את האישה במהלך חייהם המשותפים יש לחייבו בגט, דעיי לתשב"ץ בתשובה שפסק "דאיש שמצער את אשתו הרבה עד שמאסה בו מרוב הקטטות והמריבות וכל יודעים שהוא קשה וגם שהוא מרעיבה שיכולים לכוף אותו".

בנוסף לנ"ל יש לומר שבעל שנעלם כל אימת שפסק דין לא מוצא חן בעינו לא גרע ממ"שהרא"ש בתשובה הובה בטור סימן קנ"ד: "אישה שנתראה שבעלה ילך לארץ ומבקשת שיגרשנה או ישבע שלא ילך דכתב או ישביעוהו או. יכופו אותו לגרש."

ולכן גם בנידונינו שהבעל לא ציית לפסק הדין, ולא רק שיש חשש שייעלם אלא שנעלם ממש, יש לחייבו בגט, ולהפעיל נגדו כל הלחצים והסנקציות ע"פ הרחקה דרבנו תם והחוק וזאת גם כאשר שוהה בחו"ל.

ולכן קם דינאדבנוסף להרחקה דרבנו תם והסנקציות המופיעות בחוק יש לחייבו במזונות האישה הן מצד חיוב מזונות הכתוב בכתובה והן מצד חיוב מזונות מדין מעוכבת לינשא מחמתו.

לאור האמור, יש לחייב את הבעל בגט, ובאם יסרב תוך חודש לגרש את אשתו- יש להפעיל נגדו כל הסנקציות הכתובות בחוק ולשלול ממנו כל הזכויות הציבוריות אשר יפורטו כעבור חודש.

מפסק הדין אנו רואים כי יש להפעיל כנגד הבעל את הרחקות רבנו תם, הרחקות שגורמות לחברה הקרובה של הבעל לנדותו ולהחרימו, עד שיתן גט לאשתו, וכן יש לחייבו בגט. אם יסרב לתת גט, יופעלו כנגדו סנקציות כגון: שלילת רשיון, איסור יציאה מהארץ ועוד. במקרה זה קיים חשש סביר שהבעל ינסה להעלים ויותר את אשתו עגונה.

סיכום

המשפט העברי מסתמך על רש"י רמב"ם והתלמוד הבבלי אשר פוסקים פה אחד כי ישנה חובה על הבעל לכבד את אשתו יותר מגופו, ולאהוב אותה כגופו. מובהר מדיבר חז"ל שהאישה אינה קניינו של הבעל ואסור לו לכפות עליה יחסי אישות כנגד רצונה- כפיה זו מוגדרת כאונס ללא כחל ושרק.

אסור לאדם לבעול את אשתו מתוך שיכרות ולא מתוך מריבה ולא מיתוך שנאה אלה מתוך שיחה ושימחה.

כל הפוסקים, מתנגדים בתוקף לאלימות הבעל כלפי האישה, וקובעים עונשים שונים להרתעתו. יחד עם זאת, הפתרון היעיל ביותר הוא כפיית גט על הבעל.

בנושא כפיית גט, קיימת בעיה, מכיוון שהגט עשוי להיחשב לגט מעושה, כי הוא ניתן בכפייה. מרבית בתי הדין, כמו בפסק דין שהבאנו, מחייבים את הבעל לתת גט ולא כופים זאת עליו. כיום, בחיוב גט ניתן להפעיל סנקציות כנגד הבעל כגון: שלילת רישיון נהיגה, איסור יציאה מהארץ ועוד.

בעבר, עפ"י המקורות שבדקנו מותר היה להכות את הבעל, להחרימו ולנדותו. עפ"י הערכות שונות מתרחשים כל שנה רבבות מקרי אלימות שאינם מגיעים לידיעת רשויות החוק.

הרבה נפגעות מאלימות עדיין חוששות להתלונן במשטרה, מתביישות מהחשיפה. לפי דעתי יש להתחיל לטפל בנושא זה כבר במערכת החינוך. חובתנו כמדינה מתוקנת, הדוגלת בערך

כבוד האדם, יש להטמיע בתודעתו של הדור הצעיר את ההכרה האישה המוכה צריכה להתבייש בסיטואציה האלימה שאליה נקלעה, אלא דווקא הגברים. יש לספק לנשים את הכלים החוקיים והמשפטיים להתמודדות יעילה עם מצבי אלימות, ולא להסתפק באזהרות כפי שפגשנו במרבית המקורות שבדקנו.

רשימה ביבליוגרפית

- משנה-
- תלמוד בבלי- מסכת סנהדרין/ מסכת כתובות
- משנה תורה- הרמב"ם/ הלכות אישות
- שולחן ערוך/יוסף קארו
- ספרות שו"ת
- סדרת מחקרים וסקירות במשפט העברי- חוברת נה. משרד המשפטים תש"מ.